

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

96 – ї

**підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

16, 18, 23 лютого 2015 року

Чернівці – 2015

УДК 001:378.12(477.85)

ББК 72:74.58

М 34

Матеріали 96 – ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2015. – 352 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 96 – ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Іващук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Кравченко О.В.

доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.

доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.

доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.

доктор медичних наук, професор Заморський І.І.

доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.

доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.

чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.

доктор медичних наук, професор Гринчук Ф.В.

доктор медичних наук, професор Слободян О.М.

доктор медичних наук, професор Тащук В.К.

доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.

доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.

ISBN 978-966-697-588-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2015

Потапова Л.Б.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет*

Глобальна екологічна криза спонукає людство до екологізації усіх сфер діяльності. Тому віднедавна чинник екологізації дедалі актуалізується і набуває пріоритетності у міждержавних відносинах. Із розвитком цивілізації, бурхливим зростанням чисельності населення землі, обсягів виробництва та його відходів, проблеми взаємин суспільства і природи дедалі нагальнішають.

До найактуальніших питань життєвого середовища людства належать деградація довкілля, виснаження природних ресурсів та екологічна безпека. Ці чинники набули особливого значення наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст. У багатьох країнах деградація біосфери призвела до великомасштабних природних катаклізмів, погіршення якості життя та здоров'я громадян. З огляду на це, виникає потреба розроблення теоретико-методологічних засад глобальної екологізації економіки та виробничих і невиробничих сфер і, відповідно, ефективного механізму практичної їх реалізації.

Проблеми екологізації економіки висвітлено в наукових працях українських (Ю.Ю.Туниць, Б.В.Буркинського, Л.Г.Мельника, Л.С.Гринів) та зарубіжних (Германа Дейлі, Джошуа Фарлея) вчених. Проте досі немає розробленого наукового підходу до регіональної та глобальної екологізації економіки, механізму адекватної протидії екологічним викликам.

Наукові дослідження переконують, що негативні тенденції до забруднення довкілля дедалі посилюються. Щороку близько 6 млн. га сільськогосподарських угідь перетворюються на пустелі. Біднішає біорізноманіття рослинного і тваринного світу, а це послаблює стійкість екосистеми. За даними Всесвітнього фонду охорони живої природи на землі щогодини зникає один вид тварин, щодоби вирубують близько 40 тис. га лісу, тобто упродовж року – близько 14,6 га. Це набагато більше ніж загальна площа лісів України.

Оскільки половину усього атмосферного кисню продукують ліси, а також, зважаючи на їхню кліматорегулювальну функцію, вже тепер треба вживати рішучих заходів рішення щодо запобігання нерациональному лісокористуванню та вирубуванню лісів.

Тривожні наслідки для світової спільноти має аварія на Чорнобильській АЕС, її цілком обґрунтовано називають катастрофою: близько 50 тис. км² території України, де проживало понад 3,5 млн. осіб зазнало впливу радіоактивного забруднення. Приблизно такі ж площі забруднено на території Росії та Білорусії. За масштабами викидів радіоактивних речовин у довкілля не має аналогів у світі. Внаслідок цієї катастрофи значно погіршилось онкологічних захворювань, хвороб ендокринної системи дихальних органів тощо.

Усвідомлюючи вагомість екологічних проблем, науковці (більш ніж 1500 з 68 країн) виступили з Декларацією – попередженням людству, в якій наголошено, що залишилось не більше одного або декількох десятиліть до того, коли змогу запобігти загрозам, які постають перед людством буде втрачено, і воно опиниться на межі виживання. Отже, з цих та інших прикладів можна дійти висновку, що екологічні проблеми мають глобальний характер і становлять загрозу подальшому існуванню життя на землі.

Вирішення сучасних екологічних проблем можливе тільки за умов широкої й активної міжнародної еколого-економічної, еколого-політичної та еколого-правової співпраці усіх держав. Взаємозалежність екологічних та економічних чинників – це нагальні питання про систему еколого-економічну, ефективність використання природних ресурсів, охорону довкілля та екологічну безпеку людства. Як відомо, шим питанням належить чільне місце у концепції сталого розвитку. Забезпечення сталості й дотримання вимог екологічної безпеки в будь-якій державі неможливе без екологізації економіки тобто без її спрямування на подолання інтегрального екодеструктивного впливу процесів виробництва та споживання товарів і послуг.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України – головною метою державної економічної політики є збільшення національного багатства завдяки ефективному використанню природно-ресурсного, трудового та науково-технічного потенціалу основою якої має стати національна програма, у якій основний акцент необхідно спрямувати на збереження якісного стану природного середовища і раціонального використання та відтворення природних ресурсів.

Починюк Л.І.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОПРІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ СУБМОВІ МЕДИЦИНИ

*Кафедра іноземних мов
Буковинський державний медичний університет*

Відономастичні мовні одиниці привертають увагу як українських, так і зарубіжних вчених. Наявність пропріальної лексики характерна для терміносистем всіх сфер науки і техніки та соціокультурної сфери. Терміносистема медицини не є винятком.

Дослідження лексикографічних джерел та англійських періодичних видань виявило функціонування великої кількості пропріальної лексики в усіх субмовах медицини.

Автори здійснили спробу аналізу пропріальної медичної термінології і дійшли висновку щодо наявності груп термінів-синонімів за їх структурою, позначенням поняття, яке вони передають, та способу утворення.

Так, нами були виявлені одно-, дво-, три- та чотирьохкомпонентні термінологічні номени з пропріальним компонентом, наприклад: *Cesarian, Douglaspouch, PahvantValleyplague, Crimean-Kongohemorrhagicfevervirus.*

За позначенням поняття автори виокремили основні групи епонімічних термінів, що позначають:

1) хвороби;

- a) патологічні стани та вроджені аномалії (Madelung's deformity, Marion's disease, Parrot's atrophy);
- b) новоутворення (Baker's cyst; Aran's cancer);
- 2) синдроми хвороб (Bloom's syndrome, Morton's neuralgia, Park's aneurism);
- 3) ознаки та симптоми хвороб (Basetdo's sign, Baumes's symptom, Hippocratic succussion);
- 4) біологічні процеси в організмі людини (Cori cycle, Kreb's ureacycle);
- 5) патологічні процеси в організмі людини (Wallerian degeneration, Loeb's deciduoma);
- 6) анатомічні назви частин тіла, органів чи структур (Jacob's membrane, Darwin's ear, Wirsung's

duct);

- 7) гістологічні матеріали (Bence-Jones protein);
- 8) препарати, що використовують при проведенні лабораторних досліджень чи тестів (Congo red, Lemco broth; Delany's solution);
- 9) матеріали лабораторних досліджень (Curschmann's spirals, Gramstained smear);
- 10) методи та методики діагностики та лікування (Cesarian delivery, bantingism, Bier's local anesthesia);
- 11) віруси та патогенні мікроорганізми (Newcastle disease virus, Abel's bacillus, Koch's bacillus);
- 12) біохімічний матеріал, що застосовують при проведенні операцій, медичних процедур і маніпуляцій (Gallie's transplant);
- 13) засоби для надання медичної допомоги, корекції різного роду відхилень та проведення операцій (Hartmann's curette, Logan bow, Bryce-Smith tube);
- 14) позицію чи положення тіла людини при проведенні обстежень чи медичних маніпуляцій (Bozeman's position, Elliot's position);
- 15) одиниці вимірювань та одиниці міри (Oxford unit; Morgan unit);
- 16) фізичні, хімічні чи медичні закони і правила (Aran's law, Nysten's law);

Здебільшого епонімічні одиниці медичної терміносистеми охоплюють: номени, утворені за допомогою власного імені (імен) (антропоніми) (His's canal, Payer's patches, Hill's sign, Charcot-Weiss-Baker syndrome, Franclin glasses, Gibson murmur, Parkinson's mask, Wilm's tumour, Montenegro test); номени, утворені за допомогою географічної назви – міста, місцевості, регіону чи країни (топоніми) (Chilean saltpetar, Alpine Scurvy, Murray Valley encephalitis, Cyprus (Malta) fever, plaster of Paris jacket, California mustard, Newcastle disease virus); окрему групу складають епонімічні номени, утворені за допомогою власного імені біблійних святих чи міфічних богів (евфемізми) (st. Aman's disease, st. Rose's disease, Minerva jacket, necklace of Venus, staff of Aesculapius). Цікаво зазначити, що в епонімічних термінах у форматі гендерного розподілу переважають чоловічі імена.

Епонімічні утворення, як складові термінологічних одиниць англійської субмови медицини, володіють індивідуальною номінацією. З точки зору їх функціонування у контексті медичного дискурсу необхідно використовувати не лише назву епонімічного утворення, а і його тлумачення.

Рак О.М.

СУПЕРЕЧЛИВІ ПОГЛЯДИ НА ВЖИВАННЯ ЕПОНІМІВ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

З розвитком когнітивного напрямку у мовознавстві пильна увага приділяється епонімам. Важко уявити галузь медицини, де б не використовувалися епонімічні назви. Згідно даних низки наукових досліджень, більшість класичних епонімів увійшло до словникового складу ще у XVI-XIX століттях, вони досить активно використовуються і в даний час, незважаючи на пропозиції ряду науковців щодо обмеження їхнього вживання. З'являються і нові терміни, які відображають етапи розвитку медицини, пріоритети того чи іншого вченого або країни у відкритті нових фактів, але часто не відображають окремих ознак об'єктів номінації. Тож, активні дискусії щодо вживання епонімів тривають і досі, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Медичний термін є результатом теоретичного узагальнення і повинен найбільш точно відобразити зміст описуваного явища, саме тому епоніми з точки зору медичної термінології мають деякі негативні характеристики. Вони часом малоінформативні, часто громіздкі, створюють додаткові синонімічні ряди, важко транслітеруються і транскрибуються; вони тільки позначають, маркують наукове поняття, але не відображають характерних ознак описуваного об'єкта і т. ін. Однак, саме епоніми є одним з найчисленніших пластів медичної термінології з багатьма позитивними ознаками. У результаті нашої розвідки епоніми були об'єднані у наступні групи: міфологізми; біблеїзми; терміни, що включають імена літературних персонажів; ті, що включають імена вчених і лікарів; терміни, що включають імена хворих. Зупинимось на перших двох групах.

Велика частина міфологізмів увійшла у медичну термінологію ще в епоху Відродження – період культу античності та класичної латини. У складі анатомічних термінів часто використовуються імена богів і богинь: *cornu Ammonis (hippocampus) – ріг Амонія, mons Veneris – міст Венери, umbilicus Veneris – пуп Венери, tendo*

Achillis – Ахіллове сухожилля та ін. При підготовці міжнародної анатомічної номенклатури у 1955 році було вирішено повністю виключити епоніми, замінивши їх систематичними термінами: наприклад, перший шийний хребець має епонімичну назву atlas (Atlas) і систематичну vertebra cervicalis prima, але у похідних термінах епонім зберігається: атлантопотиличний – atlanto-occipitalis. Міфологічні епоніми зустрічаються і в клінічній термінології: одна із версій походження терміну психіатрія (psychiatria) від імені Психея (Psyche) – уособлення душі людини, гігієна (hygiene) від імені дочки Асклепія Гігієї (Hygie) – богиня здоров'я, голова Медузи (caput Medusae) – розширення підшкірних вен передньої черевної стінки зі змієподібним розгалуженням навколо пупка, що походить від імені міфічного чудовиська, корона Венери (corona Venereis) – сифілітична висипка на лобі від імені старогрецької богині любові і краси та ін.

Велика кількість міфологічних епонімів використовується і у фармацевтичній термінології у назвах лікарських рослин, наприклад: Artemisia (полін) – рослина богині тваринного й рослинного світу Артеміди (Artemis); Adonis (горцивіт) – трав'яниста рослина від імені божества рослинності і родючості Фінікії, грецького юнака Адоніса (Adonis), улюбленця Афродіти, який загинув на полюванні та ін.

Біблеїзми увійшли в медичну термінологію в Середні віки, коли назви певних хвороб пов'язували з іменами святих: Антонів вогонь – гангренозне захворювання, назване на честь святого Антонія (Sanctus Antonius) – єгипетського ченця, який жив у III-IV століттях, до мошів котрого прикладалися хворі; хвороба святого Мавра – подагра, від імені католицького святого Мавра (Sanctus Maurus), який був місіонером у Франції у V ст.; синдром Йова – синдром гіперпродукції – спадкове захворювання з дефектом гуморального імунітету від імені старозавітного праведника Job, який жив біля Палестини; танець святого Віта (Sanctus Vitus) – хорея – синдром, який характеризується безладними, уривчастими, нерегулярними рухами, які часто нагадують танець.

Назва виникла від повір'я, що розповсюдилось у XIV столітті у Німеччині, про те, що хвороба ця виліковується при відвідуванні церков і каплиць, присвячених святому Віту і святій Варварі. Зустрічаються біблеїзми і в анатомічній термінології, наприклад: rotum Adami – Адамове яблуко або кадик.

Проведене нами дослідження показало, що виділені групи епонімів термінів вживаються в різних підсистемах медичної термінології. Домінують двокомпонентні структури, у клінічній термінології часто зустрічаються багатоконпонентні, що відображають роботу багатьох людей над окремо взятою проблемою. Незважаючи на ряд негативних явищ, епоніми завжди становитимуть значну частину медичної термінології. Використання епонімів у колі вузьких спеціалістів забезпечує швидке розуміння сформованої картини, передає спадкоємність знань, відображає основні етапи розвитку науки, боротьбу думок і поглядів, становлення наукового світогляду людини.

Роман Л.А.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет

Виклики часу вимагають від університетів готувати конкурентно спроможного спеціаліста, який вільно володітиме іноземною мовою, що дозволить йому самостійно збирати і обробляти необхідну інформацію, не тільки в українських, а й в закордонних виданнях, а відтак буде спроможний використовувати її в процесі розв'язання життєвих та професійних ситуацій і приймати рішення для професійної самореалізації. Щоб підготувати такого спеціаліста, вищі заклади освіти, спрямовуючи навчальний процес на задоволення потреб суспільства та запитів студентів, мають змінити засоби та технології навчання студентів.

У методичці викладання іноземних мов загальноприйнятою є думка (С. Бернштейн, Л. Щерба, А. Супрун, Р. Барсук, Є. Поліванов, В. Виноградов, В. Журавльов), що під час навчання іноземної мови важливо враховувати результати порівняльного аналізу рідної та іноземної мов, виділяти спільні вектори сучасного розвитку мовних систем, залучати історичні та країнознавчі відомості, створювати комфортне лінгводидактичне середовище, яке має високий освітній потенціал та активізує комунікативно-пізнавальну діяльність. У контексті вищезазначеного важко переоцінити переваги мультимедійних інформаційних технологій та Інтернет-ресурсів, які відкривають широкі горизонти можливостей для тих, хто прагне вивчити іноземну мову.

Метою нашої публікації є короткий огляд переваг інформаційних технологій (ІТ) у викладанні української мови як іноземної.

На сьогодні поряд із традиційними навчальними підручниками та посібниками є чимало ІТ, які включають автоматизовані навчальні курси з іноземних мов, і які, по суті, є мультимедійними продуктами. Науковці стверджують, що завдяки мультимедійним програмам студенти можуть працювати у своєму ритмі та згідно зі своїми потребами. Досвід проведення експериментальних досліджень свідчить про те, що найкращі результати були отримані тими студентами, які використовували мультимедійні навчальні програми, тому що принципи технології мультимедіа характеризуються актами одночасності візуального та слухового сприймання, синтезу та синхронізації вербалізованих та невербалізованих знань, синхронізації та інтеграції часово-просторових та візуально-просторових джерел навчальної інформації.

Серед переваг мультимедійних прикладних програм, які використовують сучасну методику інтенсивного вивчення мови, є також те, що вони виконують як інформаційно-пізнавальну, так і контролюючу функції. Крім того, одним із засобів інтенсифікації навчального процесу загалом та навчання української мови як іноземної зокрема є використання всевітньої інформаційної мережі Інтернет. Велика кількість Інтернет-

сайтів, що з'явилися останнім часом, присвячено вивченню іноземних мов. Це не тільки словники й граматичні правила, але також ігри зі словами, кросворди, чайнворди, що активізують пізнавальну діяльність студентів. Різної складності on-line тести пропонують широкий діапазон завдань, які розкривають самотність історії й культури країн, що вивчаються. В останніх публікаціях на тему використання Інтернет-методик для вивчення іноземних мов акцент робиться на таких можливостях Інтернету як: читання on-line версій газет та журналів з метою засвоєння культурологічних аспектів вивчення мови; обмін письмовими повідомленнями з іноземними адресатами; можливість оперативної публікації власної інформації, створення власних Інтернет-проектів (веб-сторінок); участь у текстових та голосових чатах, у телекомунікаційних міжнародних проектах, конкурсах, олімпіадах, телеконференціях та відео конференціях on-line.

Практика застосування ІТ у викладанні та навчанні української мови як іноземної свідчить, що інформаційні технології підвищують мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, забезпечують не тільки індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів, що є необхідним для розвитку необхідних мовленнєвих навичок та вмінь, але й показують результативність навчання через установлення міжкультурних зв'язків у віртуальному просторі, що у свою чергу створює умови для самоосвіти та дистанційної освіти.

На наш погляд, зміщення акценту з методологічного навчання на інформаційне позитивно вплине на розвиток у студентів здатності до набуття нових знань за допомогою інформаційно-комунікативних технологій та створення інтерактивного навчального іншомовного середовища, що є одним з головних принципів методичної роботи в комплексі і свідчить про безперечну перевагу ІТ у процесі викладання української мови як іноземної.

Руснак Ю.М.

НАЗВИ ВЕСІЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ У БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРКАХ

Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет

Колись весілля на Буковині відбувалося у хаті, але згодом для нього почали робити спеціальні тимчасові приміщення. Фактичний матеріал дає змогу виокремити лексико-семантичну групу „весільні приміщення”, яка представлена словами: *па'латка, ша'лаш, 'буда, кор'т'ена, шанд'рама, ша'мандра, 'шанда, 'шура, 'шона, на'в'ес, 'поднав'ес, бала'ган, ко'либа*.

Лексика цього семантичного угруповання дає підставу вести мову про зміни у семантичній структурі слів, пристосування лексикону до нових реалій життя; на позначення тимчасового весільного приміщення використовують узвичаєні для говірок лексеми.

Найбільш поширеною назвою для весільного приміщення є *па'латка* „тимчасове, звичайно літнє приміщення, зроблене з цупкої непромокальної тканини, яку натягують на каркас, намет”. Те ж значення мають слова *'буда, ша'лаш, кор'т'ена*, що характеризуються різним походженням. Слово *'буда* запозичено через пол. мову *buda* із срдверхнім. *buode* „шалаш, палатка”. *'Перед 'будойу бат'ки зди'бали моло'дих с кала'чаму/ а моло'ди вкло'н'алиса //*. У наддністрянських говірках *'буда* „собака будка”, з таким же значенням слово використовується у говірках Заставнівського р-ну; у західнополіських – „шалаш з гілок”.

Слово *ша'лаш* запозичене з тюрк. мов: *Te 'місці/ де си'діли моло'ди / називали ша'лаш //*. У гуцульських говірках *ха'лаш, ша'лаш* „тимчасове приміщення для худоби на полонині”.

У говірці с. Турятка Глибоцького р-ну весільне приміщення називають *кор'т'ена*: *Моло'деї з друж'бами ро'б'ели кор'т'ену / на во'ротах ро'б'ели ко'рону з/ й'лиці //*. Слово *кор'т'ена* – суфіксальне утворення (суфікс-ен-) від рум. *cort* „палатка”.

Отже, слова *па'латка, ша'лаш, 'буда, кор'т'ена*, позначаючи той самий денотат, характеризуються різним походженням.

Ряд слів на позначення весільного приміщення мотивує слово зі значенням „навіс”: *шанд'рама, 'шанда, ша'мандра, на'в'ес, 'поднав'ес, 'шона*.

Слово рум. походження *шанд'рама* „великий дошаний будинок, який використовують на весіллях” у буковинському діалекті може мати форму *ша'мандра*. Слово *шанд'рама* походить з рум. *şandrama* „навіс”. Слово *'шанда* можна розглядати як усичення слова *шанд'рама*.

Слово *'шура* в рум. мові має два значення: *şură* 1) „навіс”, 2) „сарай” (для возів). Слово *'шура* „навіс” поширено у Кельменецькому і Сокирянському р-нах: *Ро'били ві'нок у 'шуру і на во'рота // у ту йа'лінку к'лалі к'віти/ і са'му 'шуру прикра'шали квіт'ками//*, а мешканці Заставнівського р-ну використовують це слово зі значенням „сарай”: *А 'шура це та'ке / дл'а дроу / це ма'лен'кий са'рай //*. У наддністрянських говірках *шура* „яма для картоплі”, у гуцульських *шона, шура* 1) „приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту, повітка”, 2) „приміщення на пасовищі для худоби”.

Слово *'шура* у мові-донорі мало інтегральну сему „прибудова”, диференційні семи „навіс”, „сарай”. У буковинському діалекті диференційні семи увиразнилися, і, як наслідок, у цьому мовному ареалі слово використовується з різними значеннями. Ця ж особливість стосується слова *'шона*, яке у говірках Буковини має два значення. Так, у говірці с. Неполоківці Кіцманського р-ну слово *'шона* – „весільне приміщення, навіс”: *Ца 'шона розра'хована на д'віста пар, у говірці с. Вікно Заставнівського р-ну слово 'шона „сарай”: У 'шони си'дит ху'доба / ко'рови //*. У наддністрянських говірках *'шона* „місце, де зберігають дрова, дровітня”; у поліських – „хлів для зберігання снопів і реманенту”. Слово *'шона* запозичено через пол. посередництво *szopa* із нім. мови